

Agnieszka Maliszewska

Określenia uczucia radości w polskich przekładach "Psałterza"

Łódzkie Studia Teologiczne 3, 99-105

1994

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AGNIESZKA MALISZEWSKA

Łódź

OKREŚLENIA UCZUCIA RADOŚCI W POLSKICH PRZEKŁADACH *PSALTERZA*¹

Tematem tego artykułu jest językowy kształt uczucia radości utrwalony w polskich przekładach *Psalterza*. Radość wyrażona jest niemal we wszystkich psalmach – radość Stwórcy i radość stworzenia – człowieka i kosmosu. Materiał zaczerpnięto z trzech przekładów *Psalterza*; z XVI-wiecznego przekładu J. Wujka² oraz z *Biblii Tysiąclecia*³ i z przekładu L. Staffa⁴, z psalmów – dziękczynnych: 4, 17(18), 29(30), 30(31), 39(40), 40(41), 102(103), 114(115), 115(116), 117(118), 123(124), 125(126), 135(136), 137(138); królewskich: 2, 19(20), 44(45), 71(72), 92(93), 94(95), 95(96), 97(98), 100(101), 109(110), 131(132); hymnicznych: 8, 18(19), 28(29), 32(33), 45(46), 46(47), 64(65), 66(67), 75(76), 99(100), 103(104), 104(105), 105(106), 112(113), 113(114), 116(117), 133(134), 144(145), 145(146), 146(147), 147, 148, 149; kultycznych: 14(15), 23(24); ufnościowych: 22(23), 26(27), 90(91), 124(125), 128(129), 130(131); błagalno-ufnościowych: 15(16), 120(121), 122(123) oraz z hymniczno-dziękczynnego *Ps* 91(92); z królewsko-dziękczynnego *Ps* 20(21) i z dziękczynno-błagalnego *Ps* 84(85)⁵.

Z uwagi na specyfikę tekstu tłumaczonego konieczne okazało się uwzględnienie danych językowych pochodzących z wersji łacińskiej⁶. W zebranych materiale przeważają konstrukcje czasownikowe. Najczęstszy jest łaciński czasownik **laetare** (21 razy) tłumaczony u *WJ* jako *weselić się* 10, *rozweselić się* 4, *uweselić się* 3 oraz jako *radować się* 2, *radować* 1 i *uradować się* 1. W *BT*

¹ W prezentowanej wersji artykułu uwzględniono uwagi poruszone w dyskusji.

² *Psalterz Dawidów w przekładzie ks. Jakuba Wujka z 1594 r.*, z komentarzem ks. J. Frankowskiego, Warszawa 1993 (dalej *WJ*).

³ *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań – Warszawa 1971 (dalej *BT*).

⁴ *Księga Psalmów*, przełożył L. Staff, Bydgoszcz 1993 (dalej *ST*).

⁵ Typologia psalmów wg komentarzy ks. J. Frankowskiego, dz. cyt., s. 259–306.

⁶ *Biblia łacińsko-polska, czyli Pismo Świętego Starego i Nowego Testamentu*. Podług tekstu *Wulgaty*. Wydanie ks. S. Kozłowskiego, Warszawa 1885; *Słownik łacińsko-polski*, pod red. M. Plezi, Warszawa 1969.

laetare jest również najczęściej oddawany jako *weselić się* 7 oraz aż 6 razy pojawia się tu czasownik *cieszyć się* (raz – *cieszyć*), który w wersji Wujkowej nie występuje na miejscu *laetare*. Pięciokrotnie *laetare* tłumaczone jest w *BT* jako *radować się*, raz *pobłogosławić*, raz pojawia się konstrukcja *byli radzi*. W translacji Staffa łac. *laetare* odpowiada *radować się* 11, *radować* 1, *weselić się* 6, *weselić* 1, *cieszyć się* 2.

Czasownik **exultare** występuje 18 razy i tłumaczony jest u *WJ*: *radować się* 7, *radować* 1, *rozradować* 1, *weselić się* 4, *weselić* 2, *rozweselić się* 2, *skakać* 1; w *BT*: *radować się* 6, *radować* 1, *weselić się* 4, *weselić* 1, *cieszyć się* 1, *śpiewać radośnie* 1, *wołać radośnie* 2; *wykrzykiwać radośnie* 1 i *całować* 1; u *ST*: *radować się* 12, *weselić się* 2, *radować* 1, *opiewać radośnie* 1, *całować* 1 i *szumieć* 1.

Ponadto odnotowano trzykrotnie **delectare**, u *WJ*: *rozweselić*, *uweselić*, *dać pociechę*, w *BT*: *uweselać*, *być pełnym radości*, *uradować*; u *ST*: *radować*, *rozradować*, *cieszyć się*. Dwa razy poświadczony są czasowniki: **gaudere** – *WJ*: *rozradować się* 1, *weselić się nad* 1; *BT*: *weselić się* 1, *odnieść triumf* 1, *ST*: *radować się* 1, *cieszyć się* 1 oraz **laetificare** – *WJ*: *rozweselać* 1, *rozweselić* 1; *BT*: *rozweselać* 1, *rozweselić* 1; *ST*: *rozweselać* 1, *weselić* 1. Pojedynczo występują: **commoveare** – *WJ*: *wzruszyć się*, *BT*: *szumieć*, *ST*: *pląsać*; **consolare** – *WJ*: *cieszyć*, *BT*: *pocieszać*, *ST*: *być obroną*; **exhilare** – *WJ*: *uweselić*, *BT*: *rozpogadzać*, *ST*: *weselić*.

Dwa razy poświadczony jest participium praesentis activi *laetans*, – *laetantis*. U Wujka tłumaczone jako *wesoły* 2, w *BT*: *pełna radości* 1, *radosny* 1; u *ST*: *ciesząca się* 1, *radować się* 1.

Wśród rzeczowników najczęściej (11 razy) występuje **exultatio** – *WJ*: *radość* 5, *wesele* 5, *wesoły* 1; *BT*: *radość* 8, *wesele* 2, *uniesienie* 1; *ST*: *radość* 5, *wesele* 4, *radosny* 1. **Laetitia** poświadczona jest 9 razy – *WJ*: *radość* 2, *wesele* 7; *BT*: *radość* 9; *ST*: *radość* 5, *wesele* 5, *uradować* 1.

Dwa razy odnotowano rzeczownik **gaudium** – *WJ*: *wesele* 2; *BT*: *taniec* 1, *śmiech* 1; *ST*: *radość* 1, *wesele* 1.

Zestawienie to ukazuje różnice między przekładem XVI-wiecznym i współczesnym. Gdy u Wujka *laetitia* tłumaczona jest 7 razy jako *wesele*, to w *BT* zawsze łac. *laetitia* odpowiada *radość*. Łacińskie *laetare* 17 razy jest oddawane przez wyrazy związane z czasownikiem *weselić* – *weselić się*, *rozweselić się*, *uweselić się*. Powyższe przykłady ilustrują preferencję rodziny wyrazów *wesele*, *weselić się* w translacji Wujka.

Jednak pomimo tej różnicy wypada zauważyć, że najczęstsze czasowniki *weselić się*, *radować się*, *cieszyć się* oraz rzeczowniki *radość* i *wesele* są dla siebie synonimami i występują zamiennie. Stan ten potwierdza *Słownik staropolski*, w którym zarówno *radość* i *wesele* traktowane są synonimicznie, obu słowom odpowiadają łacińskie *gaudium* i *laetitia*⁷.

⁷ *Słownik staropolski*, red. S. Urbańczyk, Wrocław od 1953.

Porównanie leksyki pozwala dostrzec podobieństwa i różnice między XVI-wieczną translacją ks. Jakuba Wujka a tłumaczeniami nowszymi. Specyfika leksyki związana jest z chronologią translacji. W tekście Wujkowym występuje czasownik *uweselać* uznany przez K. Pisarkową za archaiczny pod względem prefiksalnym⁸. Słownictwo ukazuje też swoistość obu przekładów XX-wiecznych. Analiza materiału pokazuje, iż przekład Staffa jest bliższy Wujkowemu niż tłumaczenie psalmów z *Biblii tynieckiej*. W badanym tekście wyrazy określające stan radości występują bądź pojedynczo, bądź tworzą jednostki wieloelementowe⁹. Okazało się, że wśród jednostek jednoelementowych tożsamych znaleziono 31 miejsc wspólnych dla przekładu Wujka i Staffa, np.: *Ps 94(95)*. 1 *WJ radować się* – *ST radować się*, łac. *exultare*, gdy w *Biblii Tysiąclecia* przetłumaczono *śpiewać radośnie*. Miejsc tożsamyh dla przekładu Wujka i *Biblii tynieckiej* jest 21, pośród jednostek jednoelementowych. Istnieją konteksty tożsame pod względem analizowanej leksyki dla wszystkich trzech przekładów. Ilustruje to wers piąty z *Psalmu 45(46)*, gdzie u Wujka *Strumienie rzeki rozweselają Miasto Boże*, również u Staffa i w *BT* w tym samym otoczeniu występuje forma *rozweselają*, por. łac. *laetificare*. Znajdujemy również w tych samych kontekstach w każdej z translacji inne leksemy, np. łac. *laetare* z *Psalmu 103(104)*, 31 u Wujka przetłumaczone jest jako *weselić*, w *BT* *cieszyć się*, u Staffa *radować się*. Uczucie radości jest w psalmach często wyrażane przez połączenia szeregowe, np. *exultemus et laetemur Ps 117(118)*, 24, co u Wujka jest oddane jako *radujmyz się i weselmy*. Połączenia szeregowe mogą być wieloelementowe, np. trójczłonowe – *Ps 97(98)*, 4 łac. *cantate, et exultate, et psallite*. Szereg ten został przetłumaczony przez Wujka jako *śpiewajcie, weselcie się i grajcie*, w *BT* *cieszcie się, weselcie i grajcie*, u Staffa *śpiewajcie, radujcie się i grajcie*. Interesujące jest tu pojawienie się leksemów **grać** i **śpiewać**. „Głoszenie wszelkich dzieł Boga [...] stanowiło niewyczerpane źródło radości. Owa radość odzwierciedlała podziw, entuzjazm i wdzięczność, a wyrażała się w okrzykach, w muzyce i w gestach”¹⁰.

W materiale znalazły się 3 hebraizmy, tak specyficzne dla tłumaczeń biblijnych. Struktura tylko jednego z nich zachowana została we wszystkich trzech translacjach, łacińskie *laetare in laetitia* z *Ps 105(106)*, 5 odnajdujemy u Wujka jako *rozweselić się weselem*, w *BT* jako *radować się radością* i u Staffa jako *radować się weselem*. Hebraizm z *Psalmu 131(132)*, 16 łac. *exultatione exultare*, u Wujka pozostało *weselem weselić się*, podczas gdy w obu przekładach XX-wiecznych połączenie to tłumaczone jest przez pojedynczy czasownik *radować*. Podobnie łacińskie *laetificare in gaudio* z *Psalmu 20(21)*, 7 w *Psalterzu* Wujka

⁸ K. Pisarkowa, *Historia składni języka polskiego*, Wrocław 1984, s. 99.

⁹ Badane jednostki językowe podzielono na jedno- i wieloelementowe, a wśród nich wyróżniono: a) tożsame (*radować* – *radować*), b) synonimiczne (*radować* – *weselić*), c) oddalone znaczeniowo, choć występujące w tym samym kontekście (*radować* – *całować*).

¹⁰ *Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych*, tom 7 – *Pieśni Izraela*, opracowali ks. A. Strus SDB, ks. J. Warzecha SAC, ks. J. Frankowski, Warszawa 1988, s. 54.

oddane jako *rozweselić w radości*, w przekładach współczesnych zastąpiono je zwrotem *nappełnić radością BT* i *radością nappełnić ST*.

Niezmiernie ciekawe są jednostki nietypowe ubogacające synonimikę. Obok Wujkowego *niech się wzruszy morze Ps 95(96), 11*, łac. *commoveatur mare*, znajdujemy bezpośrednio wyrażone: *niech morze szumi* w *BT* i metaforyczne *niech płąsa morze* u Staffa. W *Biblii Tysiąclecia* odnajdujemy bardziej zrozumiałą dla współczesnego czytelnika jednostkę *szumieć*, nawiązującą do rzeczywistej właściwości morza. Podobny schemat reprezentuje fragment *Psalmu 97(98), 7 WJ* *niech się od radości wzruszy morze*, łac. *moveatur mare* i w obu przekładach współczesnych *Niech szumi morze*. W 12 wersie *Psalmu 95* mamy w wersji Wujka: *Tedy skakać będą wszystkie drzewa leśne przed Panem*, łac. *Tunc exultabunt omnia ligna silvarum*. Zaskakujący dla współczesnego czytelnika *Psalterza Dawidowego* leksem **skakać**, użyty na wyrażenie radości, został zastąpiony w *BT* przez czasownik *radować się*: *niech się także radują wszystkie drzewa leśne*. Znajdujemy tu metaforę personifikującą drzewa i przypisującą im zdolność radowania się. Inaczej poradził sobie z tłumaczeniem Staff (zrezygnował z przerośni): *niech szumią głośno wszystkie drzewa leśne*. Tymczasem czasownik *skakać* na oznaczenie radości wpisany jest w znaczenie łac. *exultare*, którego pierwotnym znaczeniem było ‘podskakiwać’, a wtórnym ‘cieszyć się, radować, nie posiadać się z radości’. Podczas gdy u Wujka *Odmieniłeś mi płacz mój w wesele 29(30), 12*, łac. *Convertisti planctum meum in gaudium mihi*, u Staffa analogicznie *Zmienileś w radość żalność moją*, to w *BT* *Biadania moje zmienileś mi w taniec*. Leksem **taniec** niewątpliwie wyraża tu radość, por. łacińskie *gaudium*, zwłaszcza że przeciwstawiony jest biadaniu. **Skakać, płąsać, wzruszyć się, taniec** wyrażają ruch. Użycie tych leksemów sprawia, że radość jest w psalmach wyrażona dynamicznie.

Uważam, że poniższe różnice, zwłaszcza między *WJ* a *BT*, wskazują na tendencję do wyjaśniania tekstu współczesnemu czytelnikowi psalmów. Segmentowi *Abyś uweselił oblicze oliwą WJ 103(104), 15* odpowiada w *BT*, *by rozpogadzać twarze oliwą*, łac. *ut exhilaret faciem in oleo*. Łaciński czasownik *exhilarare* ‘rozweselać, cieszyć, radować’ ma także przerośne znaczenie – ‘rozjaśniać’. W polu pojęcia **radości** pojawia się także leksem **śmiech**, na miejscu łacińskiego *gaudium*, w konstrukcji *Wtedy usta nasze były pełne śmiechu BT 125(126), 2*, gdy u Wujka mamy *Tedy się nappełniły weselem usta nasze* i u Staffa *Wtedy usta nasze były pełne wesela*. Związek **usta pełne śmiechu** jest o wiele bardziej zwarty znaczeniowo, wszak śmiech wydobywa się z ust. Ten ostatni fragment to również przykład uwspółcześnienia przekładu.

Analiza semantyczna pokazuje, że radować się może Bóg, człowiek lub natura. Radujący się człowiek obdarzony jest przez psalmistę dodatkowo wartościującymi cechami, które określają kim ów człowiek jest i mówią o jego postawie wobec Pana. **Sprawiedliwy** – *Sprawiedliwi radują się BT 106(107), 42*; *Sprawiedliwi wesela się WJ 66(67), 5*; **Pobożny** – *Pobożni radują się BT*

106(107), 42; **Święty** – *niech się weselą święci* BT 149, 5; **Wierny** – *Wierni Pana radować się będą* ST 131(132), 1. W tekście psalmów źródłem radości jest sam Bóg, który może być nazwany **Panem** – *radujmy się w Panu* ST 94(95), 1; *ludzie sprawiedliwi radujcie się w Panu* WJ 31(32), 11; *wierni radujcie się w Panu* ST 31(32), 11; *wszyscy, którzy Pana szukają niech się rozradują w Panu* WJ 39(40), *wszyscy, którzy Pana szukają niech radują się i weselą w Panu* ST 39(40), 17; *Weselciez się, sprawiedliwi, w Panu* WJ 32(33), 1 i WJ 96(97), 12; *Weselcie się i radujcie, wierni, w Panu* ST 31(32), 11. Przyczyną radości jest **Bóg**: *wszyscy, co Boga szukają radują się i weselą w Bogu* BT 39(40), 17 nazywany **Jahwe**: *będę radował się w Jahwe* BT 103(104), 34; *Cieszcie się sprawiedliwi i weselcie w Jahwe* BT 31(32), 11. Przyczyną radości jest również **Bóg–Król**: *a synowie syjońscy niech się radują w Królu swoim* WJ 149, 2 oraz **Bóg–Stwórca**: *niech się radują Izrael w swoim stwórcy* ST 149, 2; *niech się weseli Izrael w Stworzycielu swoim* WJ 149, 2.

Dusza, serce i język w poetyckim tekście psalmów przedstawiają człowieka: *dusza się raduje* BT 15(16), 9; *Przetoż się uweseliło serce* WJ 15(16), 9; *serce cieszy się* BT 15(16), 9; *serce raduje się w Panu* ST 32(33), 21; *raduje się język* ST 15(16), 9; *rozradował się język* WJ 15(16), 9. Jest to zgodne z konwencją poezji hebrajskiej, ukazującej całość za pomocą właściwych jej elementów.

Człowiek raduje się przymiotami Boga, takimi jak: **łaska** – *raduję się i cieszę jego łaską* ST 30(31), 8; *Weselę się z Twojej łaski* BT 30(31), 8; **miłosierdzie** – *będę się radował w miłosierdziu Pana* WJ 30(31), 8; **moc** – *Król rozweseli się w mocy Pana* WJ 20(21), 2; **potęga** – *Król się weseli z potęgi Jahwe* BT 20(21), 2; **siła** – *Król się raduje siłą Pana* ST 20(21), 2; **sprawiedliwość** – *(pokolenia) radują się Twą sprawiedliwością* BT 144(145), 7; *(pokolenia) radują się sprawiedliwością Pana* ST 144(145), 7; *narody będą się weselić z Sprawiedliwości Pana* WJ 144(145), 7. Człowiek weseli się i raduje z dzieł Pana: *będę się radował w uczynkach rąk twoich* WJ 91(92), 5; *raduje się dziełami rąk Twoich* BT 91(92), 5. Przyczyną radości jest nawet ów dzień, który Pan uczynił WJ 117(118), 24. Radość powodują dobra ziemskie, takie jak chleb i wino – *Chleb i wino rozwesela serce ludzkie* BT 103(104), 14, 15, lecz także i tu przyczyną radości są dobra wychodzące z rąk Pańskich. Człowiek w psalmach cieszy się z tych dzieł i postanowień Pana, które łączą się bezpośrednio z atrybutami Boga. Wyroki i sądy Pana, zawsze sprawiedliwe są dla ludów i narodów źródłem radości – *rozradowały się Córki Judzkie, dla sądów Pana* WJ 96(97), 8; *radują się córki Judy z wyroków Jahwe* ST 96(97), 8. *Król rozraduje się wielce w zbawieniu Pana* WJ 20(21), 2; *Król weseli się pomocą Pana* ST 20(21), 2; *Król cieszy się z pomocy Jahwe* BT 20(21), 2; *Chcemy się cieszyć z ocalenia króla* BT 19(20), 6; *Rozweselimy się w wybawieniu (króla)* WJ 20(21), 2 – dla człowieka przyczyną radości jest ingerencja Boga w świat – *gdy pomaga, gdy ratuje, gdy ucisza burzę* Ps 107(106), 29, 30 i *uspokoily się morskie fale. Tedy radowali się ich spokojem; będziemy się cieszyć z twego zwycięstwa* ST 19(20), 6. Wers 4 z Psalmu 22(23) pokazuje, że cieszyć

mogą przedmioty: *laska twoja i kij twój, te mię cieszyły*. One jednak nie tyle cieszą, co pocieszają i są rękojmią opieki Boga–Pasterza podczas wędrówki pośród cienia śmierci. Bóg jest sprawcą radości człowieka, gdy obdarza go potomstwem – *Który czyni, iż nieplodna mieszka w domu, czyniąc matkę prze syny wesolą WJ 112(113), 9; On każe bezplodnej w domu stać się matką cieszącą się dziećmi ST 112(113), 9*. Człowiek zaś może się cieszyć nawet z czyjegoś upadku. Dowodem na to jest wers 12 *Ps 40* w przekładzie Staffa: *nieprzyjaciel mój nie będzie cieszył się z mej klęski*.

Stwórca występuje jako czynny sprawca radości i jako podmiot radość przeżywający. Bóg rozwesela człowieka – *Boś mię rozweselił, Panie, w stworzeniu twoim. WJ 91(92), 5; (Panie) rozweselisz (króla) w radości obliczem twoim WJ 20(21), 7*. Bóg raduje cały świat, wszystkich ludzi – *Rozradujesz świat od wschodu do zachodu ST 64(65), 9; Kraje zaranne i wieczorne uweselisz WJ 64(65), 9*. Pan raduje się z tego, co sam stworzył – *Jahwe się raduje z dzieł swoich BT 103(104), 31; będzie się Pan weselił w uczynkach swoich WJ 103(104), 31*. Bóg raduje się dziełem swych rąk i stworzenie raduje się w Bogu. Radość, której źródłem jest Stwórca, objawia się poprzez stworzenie i wraca do tego, Który stworzył. W badanych tekstach radość jest udziałem nie tylko ludu, ale i całej natury: **nieba**: *niech się radują niebiosy ST 95(96), 11; niech się weselą niebiosy WJ 95(96), 11; niech się cieszy niebo BT 95(96), 11*; **ziemi**: *niech się raduje ziemia WJ 96(97), 1; raduj się ziemio ST 96(97), 1*; **pól**: *niech się radują pola ST 95(96), 12, 13*; **słońca**: *słońce raduje się jak bohater ST 18(19), 6; weseli się jak olbrzym BT 18(19), 6; Rozweseliło się jako obrzym na bieżenie w drogę WJ 18(19), 6*; **wysp**: *radujcie się mnogie wyspy ST BT 96(97), 1*; **gór**: *a góry społem niech się weselą przed oblicznością Pańską WJ 97(98), 8; wszystko raduje się i weseli ST 64(65), 14*; **strumieni** *Ps 45(46), 5 WJ*. Radość natury bywa wyrażona metaforycznie. Ziemia przedstawiona jako rodzica zostaje, za sprawą Stwórcy nawodniona: *Ze dżdżu i rosy rozweseli się rodzica WJ 64(65), 10, 11*. W przekładzie Staffa przenośnie *deszcz sphywający raduje kielki*.

Rzeczowniki, przymiotniki wyrażające stan, uczucie radości funkcjonują w analizowanych kontekstach podobnie jak czasowniki. Za ciekawe semantycznie należy uznać utożsamienie Boga z radością: *O Boże, radości moja WJ 31(32), 7*. Charakterystyczne są ciągi: **napelnić / otoczyć radością / weselem**: *(Jahwe) napelniasz (króla) radością przed Twoim obliczem BT 20(21), 7; Tedy się napelniły weselem usta nasze WJ 125(126), 2; otoczysz mnie radością z mego ocalenia BT 31(32), 12*. Metaforyczne ujęcie odnajdujemy w translacji Staffa w *Psalmie 29(30), 12* – **oblec weselem** – *oblokłeś mnie weselem*. Jeszcze ciekawsza i zaskakująca metaforyka zastosowana jest przez tłumaczy w *Psalmie 64(65), 13, 14*, *tu wzgórze przepasują się weselem, a doliny (...) wznoszą okrzyki radości*. Ksiądz Wujek ten sam wers przetłumaczył: *a pagórki okryją się wesołym urodzajem*. **Radość i wesele** są antonimami **łez i płaczu**: *Płacz nadchodzi z wieczora, a rankiem przyniosą (panny, bliskie jej) z weselem i z*

radością WJ 44(45), 15, 16 *okrzyki radości* BT 29(30), 6; *Do wieczora będzie trwał płacz, a do poranku wesele* WJ; *Wieczór przynosi łzy, rano wraca wesele* ST. Zarówno ciąg z **weselem**, jak i z **radością**, (który może tworzyć połączenie szeregowie): (*dziewice*) *kroczą z radością i weselem* ST 44(45), 15, 16; *przyniosą (panny, bliskie jej) z weselem i z radością* WJ 44(45), 15, 16 oraz **w radości i wśród radości** określają sposób działania, nazywają stan towarzyszący innej czynności czy sytuacji: *ślawcie Boga z radością* BT 65(66), 1; *z radością stańcie przed obliczem Pana* ST 99(100), 2; *niech głoszą z radością dzieła Pana* ST 106(107), 22; (*Ci którzy sieją ze łzami*) *będą żąć w radości* WJ 125(126), 5; (*którzy we łzach sieją*) *żąć będą w radości* BT; (*którzy siali ze łzami*) *niech zbierają w radości* ST; *Bóg wywiódł lud swój wśród wesela* ST 104(105), 43; *z powrotem przychodzą wśród radości* BT 125(126), 6.

Zarówno przykłady z czasownikami, jak i z innymi częściami mowy pokazują, że początkowo przenośne, typowe dla stylu przekładów *Pisma świętego* konstrukcje (np. **radować się w Panu**, **weselić się w Panu**) zleksykalizowały się. Nabrały cech związków stałych i powtarzalnych, stały się frazeologizmami. Przyczynił się do tego stały kontekst składniowy.

Powyższa analiza pokazuje, iż przekład Staffa jest bliższy Wujkowemu. *Biblia tyniecka* w analogicznych kontekstach wykazuje tendencję do rozbijania frazeologizmów i do przybliżania tekstu współczesnemu odbiorcy.

EXPRESSION DE LA JOIE DANS LES TRADUCTION POLONAISES DU PSAUTIER

Résumé

Le moyen d'exprimer la joie dans les 3 versions polonaises du Psautier: celle de Wujek, celle de la Bible du Millénaire et celle de Staff, constitue l'objet de cet article. On a comparé le lexique et les métaphores concernant la joie avec leurs équivalents dans le texte latin. On a constaté l'apparition des locutions phraséologiques.